

Asia: VN/1305/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikelain, rehulain ja eläintautilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtakunnansyyttäjän toimiston puolesta lausutaan pykäläkohdittain seuraavaa:

Elintarvikelain 10 §: Rekisteröity elintarviketoiminta

Voimassa olevan elintarvikelain 10 §:n pykälän 2 momentissa on säädetty poikkeus, jonka mukaan ilmoitusta elintarviketoiminnan rekisteröintiä varten ei tarvitse tehdä silloin, kun toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta tai kyseessä on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena.

Voimassa olevan säännöksen soveltaminen on esityksen mukaan osoittautunut käytännön valvontatyössä haasteelliseksi. Säännöstä on tämän vuoksi tarkoitus muuttaa selkeämmäksi.

Tulkinnanvaraisten määritelmien (kuten riskien vähäisyys, toiminnan ammattimaisuus ja laajuus) osalta on hyödyllistä, että ainakin hallituksen esityksen perusteluista löytyy konkreettisia esimerkkejä käsitteiden sisällöstä ja että käsitteiden välinen rajanveto on mahdollisimman selkeää. Muutettaessa säädösten sisältöä on tärkeää mainita, millä tavalla aikaisempaa käytäntöä on tarkoitus muuttaa.

Esityksessä muutettaisiin Ruokaviraston oikeutta peruuttaa hygieniapassitestaajan hyväksyntä tilanteissa, joissa säännöksiä on rikottu. Voimassa oleva säännös on edellyttänyt aina viranomaisen kehotusta noudattaa lakia, eikä toimintaan ole hallituksen esityksen mukaan voinut puuttua vakavissakaan tapauksissa ilman edeltävää kehotusta. Jatkossa hyväksyntä voitaisiin esityksen mukaan peruuttaa myös suoraan säännösten tai määräysten rikkomisen perusteella.

Tämä uudistus on kannatettava sekä lain vastaista menettelyä ennaltaehkäisevänä ja sen välittömästi lopettavana keinona.

22 a §: Elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden turvaaminen vakavissa häiriötilanteissa

22 a §:n muutoksen osalta esityksessä on todettu, että elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuus on turvattava vakavissa häiriötilanteissa. Ehdotetun uuden 22 a §:n mukaan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien saatavuuden turvaamiseksi voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia elintarvikesäännöksissä olevista vaatimuksista.

On syytä määritellä, mitä vaaditaan, että kyseessä voidaan katsoa olevan ”normaaliolojen vakava häiriötilanne”. Vaaditaanko silloin korona-ajan kaltaista tilannetta tai sotatilaa, mitä esityksessä on käytetty esimerkkeinä vai riittääkö mahdollinen vähäisempikin häiriötilanne? Tarkoitetaanko mahdollisesti nykyisen valmiuslain (1552/2011) 22 §:ssä mainittuja poikkeusoloja tai vastaavia säännöksiä valmisteilla olevassa valmiuslaissa?

Hallituksen esityksestä ei suoraan ainakaan käy ilmi mistä ja kuinka paljon säännöksistä voidaan poiketa.

Rehulaki 24 a §: Rehujen saatavuuden turvaaminen normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa

Rehujen osalta esitetään elintarvikelaissakin tarkoitettuihin häiriötilanteisiin vastaavia säännöksiä. Tämän osalta viitataan siihen, mitä on todettu edellä elintarvikelain 22 a §:n kohdalla.

Rehulaki 51 §: Rehuvalvonnan seuraamusmaksu

Esityksen mukaan pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on mahdollistaa seuraamusmaksun määrääminen rehualan toimijalle, joka toistuvasti laiminlyö omaavalvontavelvoitteensa esimerkiksi tuotantoympäristönäytteenoton osalta. Seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi, että toimijalla on ollut useita valvonnassa dokumentoituja laiminlyöntejä, eikä se ole ryhtynyt riittäviin korjaaviin toimenpiteisiin virheiden poistamiseksi. Maksun määrääminen edellyttää siten toistuvuutta ja vakavuutta, ei yksittäisiä tai vähäisiä poikkeamia.

Seuraamusmaksujen osalta todetaan, että seuraamusmaksun käyttöalan tulisi olla selvästi erotettavissa niistä menettelyistä, jotka johtavat rikosprosessiin. Esityksessä kuvattu menettely osoittaisi tekijässään jo sellaista piittaamattomuutta viranomaisten määräyksistä, mikä yleensä arvioidaan tahallisuudeksi tai törkeäksi huolimattomuudeksi ja saattaa johtaa rikosprosessiin. Näyttää siltä, että jo nyt rehulain 51 §:n seuraamusmaksua koskevat säännökset ja 60 §:n rehulakirikkomusten menettelytavat menevät osittain päällekkäin. Niin lainsoveltajalle kuin sen kohteellekin tulisi olla selvää, milloin menettely menee hallinnolliseen prosessiin ja milloin rikosprosessiin.

Koivisto Ari-Pekka
Syyttäjälaitos

Nummela Heidi
Syyttäjälaitos - Valtakunnansyyttäjän toimisto